

Omtrent de opmerking, dat de Indische Regeering de geroemde Fokkertoestellen zoude achterstellen bij de voortbrengselen van de buitenlandsche industrie, moet ondergeteekende zich van een oordeel onthouden. Hij brengt die opmerking intusschen ter kennis van zijn ambtgenoot van Koloniën.

De Regeering heeft gemeend thans den steun te moeten verleen in den vorm van een renteloos voorschot en niet door het nemen van aandelen, wyl zij van oordeel was, dat het voorshands niet was aangewezen zich met deze immers nog zoo jonge maatschappij zoo nauw te verbinden, als uit deelneming in het aandelenkapitaal — dat is een geheel meedoen in dit nieuwe bedrijf — zou voortvloeien. Overigens zou de medezeggenschap, als volgens het Voorloopig Verslag wordt gewenscht, slechts dan ten volle worden verkregen, indien het Rijk zich zou kunnen verzekeren van de meerderheid van stemmen. Het was niet wel aan te nemen, dat onder die voorwaarde de maatschappij harerzijds medewerking zou willen verleen. Intusschen zal er bij de behandeling van het ontwerp Luchtvaartwet gelegenheid zijn, de vraag onder de oogen te zien, in hoeverre door het opleggen aan een onderneming van een verplichting tot het aanvaarden eener concessie de medezeggenschap van de Regeering ten aanzien van de gestie dier onderneming nader zou kunnen worden gewaarborgd.

De Minister van Waterstaat,

G. J. VAN SWAAY.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 30sten Juni 1923.

HEERKENS THJJSSEN.
BEELAERTS VAN BLOKLAND.
SLOTEMAKER DE BRUINE.
ANEMA.
JANSSEN.

EINDVERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over de ontwerpen van wet, houdende:

- 1°. vaststelling van de Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht;
- 2°. vaststelling van de Pensioenwet voor het personeel der Koninklijke marine-reserve. (463)

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Aldus vastgesteld den 4den Juli 1923.

VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.
HAAZEVOET.
WITTERT VAN HOOGLAND.
DE VEER.
L. DE VRIES.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot wijziging
van hoofdstuk VII B der Staatsbegroting voor 1923.
(496)

Het afdeelingsonderzoek van dit ontwerp van wet heeft de navolgende uitkomsten gehad.

§ 1. Algemeen werd geklaagd, dat de leden over dit wetsontwerp moeten oordeelen, zonder dat zij den eigenlijken inhoud en strekking er van juist konden te weten komen. Deze toch bleek niet uit de stukken, die tijdens het afdeelingsonderzoek in hun bezit waren, doch moest geconstrueerd worden uit de redevoeringen, in de Tweede Kamer gehouden, waarvan de officieele tekst hun eerst later in handen zoude komen. Men behield zich dus voor, bij de mondelinge behandeling nog punten te berde te brengen, die hier niet vermeld zijn.

§ 2. Onderscheidene leden hadden tegen dit wetsontwerp ernstige bezwaren. Zij achtten deze hulpverlening een zeer gevaarlijk precedent, waarvan de consequentie zoude zijn, dat de Staat niet onverschillig zoude kunnen blijven, wanneer een nieuwe débacle in het bankwezen zoude ontstaan. Deze Staatshulp brengt het gevaar met zich, dat sommigen, ook voor de toekomst daarop rekenende, bij hun bankpolitiek niet de noodige voorzichtigheid in acht zullen nemen.

Dat ook reeds in 1914 en 1918 het middenstandskrediet is geholpen, bewijst niets, aangezien een dergelijke maatregel door de abnormale gebeurtenissen van dien tijd werd gewettigd. Zulke omstandigheden zijn thans niet aanwezig.

Deze bezwaren werden geheel of gedeeltelijk ondersteund door andere leden, die er op wezen, dat de hierbedoelde banken door hare wijze van werken getoond hebben, geen eigenlijke middenstandsbanken te zijn. Wel zijn het instellingen van middenstandsorganisaties, maar haar gestie duidde op het nabootsen van de grootbanken, in het voeren van eene bankpolitiek, waarbij — onbekwaam als de leiding was — door het doen van emissies en het zich begeven in speculaties op de meest onverantwoordelijke wijze met de gelden van anderen is omgesprongen. En daarbij werd geleefd op een grooten voet, met groote gebouwen en talrijke bijkantoren, alsof men over een omvangrijk maatschappelijk kapitaal de beschikking had, terwijl men de deposito's op korten termijn bezigde voor zogenaamde „bevroren" beleggingen, d. w. z. beleggingen over een zeer langen tijdsduur. Ook werd twijfel geopperd, of het wel een algemeen belang is den middenstand te helpen. Deze stand toch heeft zich ten koste van het algemeen belang door opdrijving van prijzen zeer verrijkt en is voor een niet gering deel oorzaak van de treurige omstandigheden, waarin tal van menschen verkeeren.

Andere leden wezen er op, dat een débacle als deze, als vervolg op die van 1914 en 1918, niet kon uitblijven, omdat het noodwendig uit het middenstandskredietwezen moet voortvloeien. Het veroordeelt wel op de duidelijkste wijze alle financieele standsorganisaties. Deze leden meenden dan ook, dat het middenstandskredietwezen zich zal moeten associëren met het groot-bankbedrijf, wil het althans den middenstand niet voor nieuwe en herhaalde moeilijkheden plaatsen.

Sommige dezer leden achtten een Staatstoezicht op het middenstandsbankbedrijf, op grond van voorafgaande overwegingen, zeer gewenscht. Dit toezicht was alleen reeds daarom gerechtvaardigd, omdat de Staat te hulp moet komen en wel blijvend zal moeten helpen.

Ook waren er leden, die in het algemeen bedenkingen opperden tegen de oprichting van banken als de Hanzebanken.

Vele andere leden waren van oordeel, dat het groot-bankbedrijf de oorzaak is van de oprichting van het middenstandsbankbedrijf, wyl het eerste slechts zelden kleine kredieten,

Voorloopig Verslag over wetsontwerp n°. 496.

als voor den middenstand noodig, wenscht te verschaffen. Toen eenmaal het middenstandsbankbedrijf gevestigd was, volgde het ook hierin de groot-banken na, dat het dwong tot het nemen van krediet, in plaats van er voor te waken, dat de middenstand vooral, zij het dan in kleinen omvang, met eigen kapitaal werkte. Maar de expansie-zucht van het middenstandsbedrijf werd gevoed door het kredietwezen van den middenstand en zoo trachtten en het middenstandsbedrijf en zijn bankwezen de groot-industrie, den groothandel en de groot-banken na te bootsen.

Deze expansie-zucht is, naar het oordeel van sommige dezer leden, niet weinig verergerd door de belastingpolitiek der Regeering. Steeds werd de middenstand getroffen door nieuwe belastingverhoogingen en door het invoeren van nieuwe belastingen en andere lasten. Om deze nieuwe lasten te dekken, zocht de middenstand naar uitbreiding van omzet. En ware het hier maar bij gebleven, doch de Regeering bleef nalatig, om den middenstand op afdoende wijze te hulp te komen, ja, nam dikwijls maatregelen, die voor de middenstandsbedrijven en hun handel de meest bedenkelijke gevolgen hebben gehad.

Zoo is de goud- en zilverindustrie door den invoer van Duitsch goud geheel verlamd. Zoo is de kleine tabaksnijverheid door het heillooze banderollensysteem tot ondergang veroordeeld. Zoo heeft de Regeering getalmd met de uitvoering van het schoenenwetje. Zoo heeft zij door haar vrijhandelspolitiek de buitenlandsche industrie beschermd ten nadeele der binnenlandsche en heeft zij krachtige verruiming van werkgelegenheid, door steun aan de industrie, zoo goed als geheel achterwege gelaten.

Men mocht daarom, naar het oordeel dezer leden, de hier besproken instellingen niet te hard vallen over het volgen van een politiek, welke *achteraf* onjuist is gebleken, gelijk in de achter ons liggende jaren zoo menigmaal door instellingen en personen van allerlei aard is geschied; doch men moest naar hunne meening veeleer de oorzaak van deze en andere rampen zoeken in het standpunt van non-interventie, hetwelk ten opzichte van ons bedrijfsleven door de Regeering tot heden werd ingenomen.

Bij eene depressie in het middenstandskredietwezen mag ook niet uit het oog worden verloren, dat de Postchèque- en Giro-dienst als een belangrijke concurrent van het bankwezen en vooral van het middenstandsbankwezen moet worden aangemerkt. Deze dienst toch absorbeert een omvangrijk kapitaal uit handel en industrie, hetwelk anders voornamelijk bij de middenstandsbanken belegging zoude vinden.

Om al deze redenen meenden de hier aan het woord zijnde leden, dat de Regeering terecht er toe wil overgaan hier steun te verlenen, hetgeen dan ook niet meer dan als haar plicht geacht moet worden.

Wat het bezwaar aangaat, dat hier een precedent zoude worden gesteld, daartegen werd aangevoerd, dat hij die zich daarop wil beroepen, zal hebben te bewijzen, dat de omstandigheden dezelfde zijn. Bovendien moet bij de beantwoording van de vraag, of hier een precedent is gesteld, niet slechts beoordeeld worden of alleen het middenstandskredietwezen hulp heeft ondervonden, maar ook of deze hulp niet geheel in de lijn ligt van de aan andere groepen der bevolking verstrekte hulp, als: steun aan werklozenkassen, Rijksbijdrage voor woningbouw, premiebijdrage aan de particuliere bouw-nijverheid, enz.

Ten aanzien van de geopperde bedenkingen tegen de op-richting van banken als de Hanzebank, werd opgemerkt, dat hoe juist die overigens ook mochten zijn, zij buiten het kader van dit wetsontwerp lagen, daar het ontwerp bedoelt niet steun aan banken of particulieren, doch alleen het voorkomen van massa-vernietiging van gezonde middenstandsbedrijven, waardoor massa-werkloosheid ontstaat, en het vertrouwen, zonder hetwelk alle handel onmogelijk is, zwaar zoude geschokt worden.

Vele leden, die oorspronkelijk ernstige bezwaren hadden tegen het voorstel, zooals het was ingediend, zouden zich, na

de toelichting door den Minister in de Tweede Kamer en de indiening van het gewijzigd ontwerp, daarbij neerleggen. Evenwel hield dit niet in, dat zij ook in de toekomst steun aan middenstandsbedrijven zouden helpen bevorderen, die ten gevolge van moeijlichkeiten, waarin middenstandskredietbanken zouden verkeeren, buiten staat zouden geraken hunne bedrijven voort te zetten. Naar hunne meening mocht een dergelijke steun van Staatswege alleen geboden worden, wanneer zonder dien steun een catastrofe te wachten was van uitgebreiden omvang.

Sommige leden stelden zich op het standpunt, dat men bij de beoordeeling van het voorstel niet vragen moet naar wat er gebeurd is, maar het oog moet gericht houden op wat er zoude geschieden, wanneer dit wetsontwerp niet tot wet werd verheven. Zij achtten echter den steun, die nu wordt aangeboden, niet voldoende. De Regeering behoort, naar hun gevoelen, zich af te vragen, of het niet noodig is nog andere maatregelen voor te stellen, waardoor wordt voorkomen, dat groote groepen van ingezetenen verarmen.

§ 3. Ten opzichte van de uitvoering van dit wetsontwerp wenschte men nog nadere inlichtingen. Er rezen verschillende vragen, welke men wenschte beantwoord te zien. Waar in het oorspronkelijke ontwerp gesproken werd van maatregelen, welke door het Rijk zijn getroffen, daar vroeg men, of reeds vóór de indiening van het ontwerp maatregelen waren genomen, en zoo ja welke.

Eenige leden meenden, dat uit hetgeen zij van de zaak op het oogenblik van het afdeelingsonderzoek waren te weten gekomen, volgde, dat het doel is het voorkomen van massale vernietiging van middenstandszaken.

Zij meenden te begrijpen, dat, om een voorbeeld te noemen, wanneer een debiteur van het krediet, dat hij bij eene middenstandskredietbank had, slechts een gedeelte had opgenomen en hij van de bank het verdere waarop hij, in verband met de in pand gegeven waarde, recht had, niet krijgen kon, doordat zij en déconfiture was geraakt, dan de Algemeene Centrale Bankvereniging hem aan dat meerdere zoude helpen. Hoe dat echter geschieden zoude, was uit hetgeen tot nog toe bekend was geworden, niet duidelijk. Mocht die meening niet juist zijn, dan zouden zij zulks gaarne van den Minister vernemen. ¹⁾

Het eenvoudigste zoude zijn geld te geven, om het opgenomene af te lossen en daarna op het vrijgekomen onderpand zooveel meer er bij te geven als noodig en in verband met de waarde van het pand mogelijk is. Het scheen echter de bedoeling te zijn, dat niet te doen, omdat dit zou neerkomen op eene zekere mate van hulpverlening aan de bank, hetgeen de Minister zeide niet te willen. Doet men dit echter niet, dan rijst de vraag, hoe men onderpand kan krijgen voor het verdere krediet, dat de Minister wel wil geven. Om het onderpand vrij te krijgen, zal men dan de medewerking van de bank behoeven, die men op geen enkele wijze helpen wil en die dus geen reden heeft, om medewerking te verlenen.

Men vroeg nadere inlichtingen omtrent de afbetaling van opgenomen kredieten bij de Hanzebank, waarvoor het onderpand ten volle het opgenomen krediet dekte. Men meende dat in de meeste gevallen het voor vele kredietnemers niet anders mogelijk zoude zijn, kredieten op te nemen bij de A.C.B., dan onder afbetaling van zoodanig bij de Hanzebank opgenomen krediet, omdat voor dit laatste krediet alle zekerheid, die de debiteur geven kon, verpand was. Zoude nu het krediet bij de Hanzebank niet uit het nieuwe krediet kunnen worden afgelost, dan zoude voor deze kredietnemers de Staatsgarantie geen hulp bieden, en de gevolgen, die het wetsontwerp juist wil voorkomen, toch intreden. Dat daardoor de Hanzebanken hare volle vordering zouden ontvangen, achtte men geen bezwaar, omdat dit toch

¹⁾ De Commissie van Rapporteurs merkt op, dat de Minister wel aan den heer VAN GIJN gezegd heeft, dat er over de te volgen methode gedacht werd, maar dat verduidelijkt niet, hoe het zal geschieden.

ook bij executie het geval zal zijn. Gaarne zoude men vernemen, of de Minister dit standpunt deelde.

Men had verder begrepen, dat de A.C.B. de kredieten zoude verstrekken, nadat aan haar, de Nederlandsche Bank en een Regeeringscommissaris of commissie gebleken was, dat het onderpand voldoende was of de kredietwaardigheid der zaak op andere wijze vaststond en de zaak niet anders te helpen is, en zonder kredietverleening zoude moeten worden stopgezet. Hierbij zal gelden, dat het veto van een der drie partijen, de A.C.B., de Nederlandsche Bank en de Regeering, voldoende zal zijn, om het krediet niet te doen verleen.

De verdeling van het risico had men zoo verstaan, dat wanneer, nadat krediet was gegeven, door teruggang in de waarde van het onderpand of andere oorzaken de vordering niet meer gedekt was, zoodat tot executie moest worden overgegaan, waarbij verlies werd geleden, de Staat der Nederlanden dit verlies voor zijne rekening zoude nemen tot een bedrag van 50 pct. der geheele vordering, terwijl de A.C.B. het meerdere verlies eventueel zoude lijden en dat de Nederlandsche Bank eerst verlies lijdt, wanneer ten gevolge van deze transactie de A.C.B. zoude gedwongen worden hare betalingen te staken. Men zoude dit gaarne nader zien bevestigd.

Er waren leden die meenden, dat dit risico voor den Staat te groot was. Daar elk krediet bij overname op zichzelf safe moet zijn, meende men, dat een verlies van 50 pct. op een krediet getuigen zoude van onvoldoende voorzorg bij den kredietgever, hetzij bij de overname, hetzij tijdens den loop van het krediet, en dat deze daarom zelf reeds eerder althans een deel van dat verlies moet dragen. Men achtte daarom een premier risque van 30 pct. voldoende, terwijl dan de volgende 20 pct. door den Staat en den kredietgever ieder voor de helft zouden moeten worden gedragen. De leden hier aan het woord wezen er op, dat op de wijze, als boven uiteengezet, de prikkel van het belang voor de A.C.B. en de Nederlandsche Bank te gering was, zoodat men moest vreezen, dat zij te gemakkelijk zouden adviseeren kredieten te verleen, die niet geheel gedekt waren; zij waren van oordeel, dat er aan het geven van goed verzekerde kredieten toch zooveel voordeel voor de banken verbonden was, dat het billijk zoude zijn haar ook meer in het risico te doen dragen.

Eenige leden meenden dan ook hunne stem aan het wetsontwerp niet te kunnen geven, als het risico van den Staat en de banken niet beter verdeeld was.¹⁾

Verscheidene leden, ofschoon de bedenking beamende dat de Staat meer risico op zich neemt, dan noodig is, vonden echter geen vrijheid om daarom het wetsontwerp te verwerpen, als het bleek, dat op geen andere wijze viel te helpen.

Eindelijk vroeg men, of er een eindtermijn zoude worden vastgesteld voor de Staatsgarantie. Men meende, dat na verloop van enkele jaren de normale toestand moest hersteld zijn en de Staatsgarantie dan of zijn afgelopen, of het gegarandeerde verlies door den Staat zijn bijgepast.

§ 4. De leden die, gelijk hiervoren bleek, van meening waren, dat nog meer maatregelen tot steun wenschelijk zijn, wezen er op, dat behalve de bij de middenstandskredietbanken aangesloten middenstandsbedrijven er ook andere bedrijven zijn, die in moeite verkeerden. Men wees op het adres aan Hare Majesteit de Koningin ingediend door reeders van visschersvaartuigen te Vlaardingen, Maassluis, Scheveningen en Katwijk aan Zee. Volgens dat adres zouden de groote moeilijkheden, waarin thans de haringvisscherij zich bevindt,

¹⁾ De Commissie van Rapporteurs merkt op, dat de Minister in de vergadering van 28 Juni jl. op de vraag van den heer VAN GLIN, of Zijne Excellentie wilde overwegen om, in plaats van den premier risque, te volgen de methode van de schaal, die men gehad heeft bij de uitvoering van het wetsontwerp voor den kleinen middenstand, heeft toegezegd dit te zullen doen en, zoo de methode aanbeveling blijkt te verdienen, in overleg te treden met de A.C.B. (*Handelingen Tweede Kamer, 1922—1923, bladz. 2824, 1ste kolom*). De Commissie vraagt, of deze overweging reeds tot eenig resultaat heeft geleid.

voor het allergrootste deel te wijten zijn aan extra-heffingen gedurende de oorlogsjaren door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel aan de visscherijbedrijven opgelegd. Zij vroegen aanwijzing eener Commissie, waarin deskundigen zullen zitting hebben, om de Regeering in deze aangelegenheid van advies te dienen. Men vroeg, of de Regeering, waar zij hare bereidwilligheid heeft getoond, om middenstandsbedrijven te hulp te komen, ook wil voldoen aan het verzoek, in dit adres gedaan. Spoedig handelen in deze achte men hoogst noodzakelijk, daar de toestand in de haringvisscherij-bedrijven zeer kritiek is en van dag tot dag verergert.

Nog werd eene andere opmerking gemaakt van algemeene strekking.

Aan de Hanzebanken was ook een spaarbank verbonden. Het kapitaal van deze spaarbank was in het bedrijf der Hanzebanken gebruikt, waarvan het gevolg zal zijn, dat voor een groot deel waarschijnlijk de inleggers in de spaarbank hun geld kwijt zullen zijn. Men wees er op, dat het meer en meer gebruik wordt, dat kredietbanken zogenaamde spaarbanken aan hare instelling verbinden, om op deze wijze gelden tot zich te lokken, die anders niet bij die instellingen zouden gedeponeerd worden. Een iets hogere rente en het vertrouwen, dat het grootere publiek stelt in het woord „spaarbank”, brengt vele kleine beleggers er toe hunne spaarpenningen aan dergelijke spaarbanken toe te vertrouwen. Men achtte het noodzakelijk, dat de spaarbanken aan eene bijzondere wettelijke regeling worden onderworpen, en vroeg, of de Regeering bereid was een zoodanige regeling te ontwerpen.

Aldus vastgesteld den 6den Juli 1923.

VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.

HAAZEVOET.

WITTERT VAN HOOGLAND.

DE VEER.

L. DE VRIES.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS

over het ontwerp van wet tot wijziging van hoofdstuk VII B der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1923.

(496)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 1. Ook de ondergeteekende betreurt, dat de spoed, welke betracht moest worden om de behandeling van het wetsontwerp vóór het reces van de Tweede Kamer mogelijk te maken, verhinderde, reeds aanstonds bij de schriftelijke gedachtenwisseling nauwkeurige inlichtingen te verstrekken, doordat het overleg met de A.C.B. en de Nederlandsche Bank destijds nog niet voldoende gevorderd was. Van den aanvang af echter stond het voor hem vast, dat hij niet dan op soliden grondslag aan den memoriepost uitvoering zou geven.

§ 2. Zoowel bij de schriftelijke als bij de mondelinge gedachtenwisseling met de Tweede Kamer heeft de ondergeteekende uiteengezet, dat en waarom de voorgedragen maatregel niet als een precedent kan aangemerkt worden, waarvan de consequentie zou zijn, dat de Staat zich niet afzijdig zou kunnen houden, wanneer een nieuwe debacle in het bankwezen zoude ontstaan. Hij acht het dan ook ondenkbaar, dat deze